

כוחהנת הגאולה

היה עוד הכרז גרוג אחד בין בית"ר ובין התנועות ה"שמאליות".

האירגונים הסוציאליסטיים עשו נפשות בקרב בני השיכבה העליונה של הישוב — תלמידי הגימנסיות והעילית של הנוער העובד. הם ביקשו לארגן את הנוער הטוב, המשכיל והאידיאליסטי, שיוכל ללכת לקיבוץ ולהקים שם את החברה האידיאלית. תוך התמסרות לכל החיים ודבקות במשימה. כימעט כל התנועות האלה הזניחו את שכונות העוני.

כתוצאה מכך, הן היו תנועות "אשכנזיות". אחוזי הספרדים ובני עדות המזרח בקרבן היה כימעט אפסי. ואילו בית"ר היתה, בראש וראשונה, תנועה שז"עדות המזרח", שז"שכונות העוני.

כאשר צעדה גאולה כהן הקטנה ברחוב המלך ג'ורג' בתל-אביב, מצוהצחת וממורקת, שמאלימין שמאלימין, היא היתה רק אחת מנערים ומנערות רבים שמצאו, כמוה, את דרכם משכונות העוני אל התנועה האחת שקידמה אותם בברכה.

ז'בוטינסקי ראש בית"ר...

משיכה החרדית בין "עדות המזרח" ובין תנועת ז'בוטינסקי — תופעה המשתקפת בסיקרי דעת-הקהל של תש"ם כמו בבחירות מלפני שני דורות — היא תעלומה, שרבים ניסו לפענחה. התשובה הפשטנית ביותר היא שהתנועה פלשה ל- שכונות העוני, מפני שלא הצליחה בשכבות מבוססות יותר. בניהשכונות הגיבו על תשומת-לב זו.

גירסה אחרת אומרת שיהודי אירופה, שרבים מהם הונכו במסורת הומאניסטית, היו פחות מוכנים לקלוט את הלאומנות הפרימיטיבית, ששימשה יסוד לתורת ז'בוטינסקי, מאשר בני "עדות המזרח" אשר תורה זו דיברה אל ליבם. מה גם שרבים מן העולים שבאו מאירופה היו סוציאליסטים, שונאי-צבא ופאציפיסטים. תנועת ז'בוטינסקי, גיננוניה ותורותיה, הזכירו להם תנועות אירופיות, שעוררו בהם סלידה.

יש סוציולוגים המוענים כי זוהי תופעה מקובלת בכל חברה מערבית, שיש בה שיכבה מקופחת. ככל שהשיכבה מקופחת יותר, כן גובר בה הצורך הנפשי לדכא ולכוות מינוע לאומי — כושם באמריקה, יהודים באירופה — שהוא "נחות" יותר.

השיכבה התחתונה של העם השליט זוקקה להבלטת לאומיותה יותר מכל שיכבה אחרת. מאחר שרק הרגשת

לספירה המרד היהודי הגדול נגד הרומאים, בהנהגת שימעון בריכוכבא — מרד חסרת-תוחלת, שהביא חורבן על היישוב היהודי בארץ-יהודה. השם גם היווה את ראשיהתיבות של "ברית יוסף תרומפלדור", תוך עיוות הכתיב של שם האיש. יוסף טרומפלדור הגידם, שאיבד את זרועו כקצין בצבא הצאר במצור של פורט-ארטור, אומנם היה — בניגוד לז'בוטינסקי — סוציאליסט מושבע, וחלם על הקמת חברה סוציאליסטית-אוטופית בארץ-ישראל. הוא נהרג בהגנה על תל-חי, או ישוב מבודד בצפון-הגליל — הרפתקה שז'בוטינסקי התנגד לה בהרי-פז. אך אחרי מותו של טרומפלדור אימץ אותו ז'בוטינסקי לעצמו, כתחליף ישראלי לז'וזפה גאריבאלדי האיטלקי, שהיה גיבורו.

אויביו שז"עדות המזרח", שכלדו כימעט את כל מנהיגי היישוב היהודי בארץ-ישראל, האי-שימו אותו בפאשיזם. בין השאר הצביעו על הצבע החום של מדי תנועתו — צבע שהזכיר אז אוטומטית את פלוגותיהסער הנאציות.

למעשה היתה השקפתו של ז'בוטינסקי תערובת של לאומנות קיצונית, ליברליזם בנוסח טוף המאה ה-19, הערצת הצבאיות ושינאה לסוציאליזם. הוא גם העתיק הרבה מן הגיגונים שהיו באופנה בתנועות הלאומניות באירופה שבין שתי המלחמות.

כל זה גרם לכך שבעיני רוב הנוער היהודי בארץ-ישראל של אז, בית"ר היתה מוקצה מחמת-מיאוס. להצטרף לבית"ר — פירושו היה לפרוש מן הציבור, להיות יוצא-דופן, להיות מטרף לדגן ולשינאה, ולפעמים גם לנידוי ול-מכות.

כל תנועות הנוער היו אז שמאליות. בית"ר היתה ימנית. חברי כל התנועות התהדרו בלבוש מרושל, ובי גיננונים בלתי-פורמליים. בית"ר הקפידה על לבוש מצוחצח וממורק, עסקה בתרגילי-סדר צבאיים, קיימה מיסדרים שהועתקו בדייקנות מגיננוני הצבא הבריטי. לכל התנועות היו מדריכים. לבית"ר היו מפקדים, "נציבים", "קציני שילטון". כל התנועות ראו כאידיאל את החברה הקיבוצית וביקשו להנד את הנוער ל"הגשמה", שפירושה היה הצטרפות לקיבוץ. האידיאל של בית"ר היה הצבא. במשך שנים רבות היתה משאת-נפשו של ז'בוטינסקי הקמתו של "לגיון יהודי" במיסגרת הצבא הבריטי, ולאחר מכן נתן את חסותו להקמת "האירגון הצבאי הלאומי" במחתרת.

בכל התנועות היו הפעולות "מעורבות", כשבנים ובנות שייכים לאותן הקבוצות. בבית"ר היתה הפרדה בין בנים ובנות.

ערה שחומה בת 13, בעלת חזות תימנית בולטת. צעדה ברחובה של תל-אביב. היא לבשה את המדים החומים של תנועת הנוער בית"ר.

השנה היתה 1939, והנערה היתה בדרכה מביתה ברחוב זרובבל, בשולי כרם-התימנים, אל הקן של תנועתה ברחוב המלך ג'ורג'. היה זה בניין דו-קומתי, מאורך, בעל צורה חריגה, שנקרא מצודת זאב על שמו של זאב ז'בוטינסקי, "ראש בית"ר".

את הרגשותיה תיארה הנערה עצמה, כעבור שנים: "לראשונה פקדה אותי (תחושת הזרות) כשהייתי צועדת בתלבושת-בית"ר המצוהצחת והממורקת, ועם שזושיעשרה שנות-חיים, ברחובות תל-אביב, שמאלימין, שמאלימין, בין המון עיניים דוענות, משתאות."

"אני לבדי בדרכי למועדון. יד שמאל עם רגל ימין, יד ימין עם רגל שמאל, לא לטעות, לא להניד עפעף, אני הצבא העברי כולו..."

"מוכרחים היו לפנות לי דרך, גם אותם שרעמו בצחוק. ואני לצחוקם של הולכי-מדרכות נתישרתי, נודקפתי למעלה-למעלה, פני חמורות ולבי דופק שמאלימין. "אז גם החלה עונה בני תחילה מצטנעת, וכמהרה בוטחת, אותה הרגשה-גאולה ושימחה גדולה שאחרת אני מהם, שטובה אני מהם. אז, למעשה, כתרצ"ט, התחילה אצלי הי פרישה..."

דברים אלה לא נכתבו ממרחק של שנים רבות. באירוניה עדינה, גאולה כהן כתבה אותם בריצנות גמורה, בסיפרה סיפורה של לוחמת. כאשר בוגרת, הודהתה לגמרי עם תחושותיה של הנערה.

ואכן, בקטע קטן זה טמונים כל סודות אישיותה של גאולה כהן, האשה שהמיליונים ברחבי העולם ראו אותה השנה בטלוויזיה, שמדינאים ופרשנים בעשרות ארצות שאלו: "מי זאת זו?"

כדי להבין את המשמעויות הטמונות בקטע, יש לדעת מה היתה תל-אביב בראשית 1939, מה היתה בית"ר ומה היו חייה של נערה קטנה בכרם-התימנים.

נערה במדים החומים

היות בית"ר בתל-אביב של 1939 — היה זה כמו להיות באותה שנה כושי באלאבאמה, או צועני בגרמניה הנאצית.

השם בית"ר היה מישחקי-מילים. הוא בא להזכיר את המקום — ביתר או בית-הר — שבו גוע בשנת 135